

COURTESY FLATLAND GALLERY, AMSTERDAM

Theatre#8, 2013, archival pigment print, 100 x 300 cm

Ruud van Empel in Het Noordbrabants Museum

Een vreemde sfeer van onschuld

Aan de intrigerende foto's van Ruud van Empel zie je niet meteen dat het feitelijk collages zijn, opgebouwd uit honderden losse onderdelen. Voor het eerst is er in Brabant een overzichtstentoonstelling van het werk van de Bredase kunstenaar. 'De natuur is een paradijselijk slagveld.'

TEKST: VIVIAN DE GIER

COLLECTIE HET NOORDBRABANTS MUSEUM

Souvenir#6, 2008, gefotografeerd Cibachrome, 60 x 84 cm

COLLECTIE HET NOORDBRABANTS MUSEUM

Souvenir#2, 2008, gefotografeerd Cibachrome, 60 x 84 cm

Als je goed kijkt, zie je dat ik hier wat slordig ben geweest omdat ik even geen zin meer had.' Ruud van Empel (Breda, 1958) wijst lachend op *Theatre #8*, een foto van een indrukwekkend landschap met daarin tientallen cactussen. Het is een fictief beeld, waarin hij foto's van echte cactussen heeft samengevoegd in een nieuw, surrealistisch landschap. Knippen en plakken, zou je oneerbiedig kunnen zeggen. Maar wie het werk nader bestudeert, begrijpt welk monnikenwerk de kunstenaar heeft verricht om dit te maken. 'Sommigen noemen het maniakaal,' grijnst hij. Met Photoshop (een programma waarmee je foto's op de computer kunt bewerken) heeft hij namelijk elke cactus stekel voor stekel uitgeknipt. Maar soms zijn er een paar stekels niet precies op het lijntje losgeknipt en als het ware gekortwiekt.
Dit werk en het ernaast gehangen nachtlandschap *Theatre #9* behoren tot de nieuwste fotocollages van Ruud van Empel. Ze zijn voor het eerst in Nederland te zien op een overzichtstentoonstelling in Het Noordbrabants Museum in Den Bosch. In totaal hangen er dertig van zijn fotocollages; samen een brede dwarsdoorsnede uit zijn interessante oeuvre.

Onschuldig kind

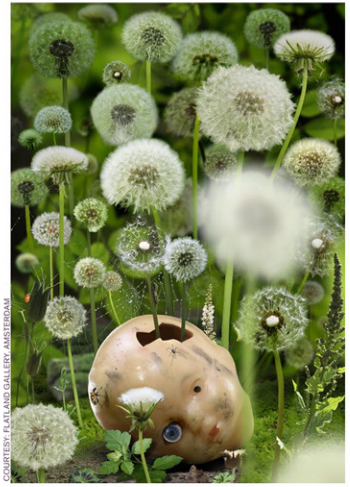
Van Empels fotocollages zitten als het ware tussen fotografie en schilderkunst in. Alles wat er in het beeld te zien is, heeft hij eerst afzonderlijk gefotografeerd en daarna uitgeknipt, om ze tot slot weer samen te voegen met andere (delen van) foto's tot een nieuw totaalbeeld. Zo bestaat een bos dus uit tientallen details van bladeren, dauwdruppels, insecten en andere beestjes die oorspronkelijk niet bij elkaar hoorden. En zijn de mensen op zijn doeken een combinatie van neuzen, ogen, kinnen, haren en lijven van verschillende mensen, zo knap in elkaar gemonteerd dat je twee keer moet kijken voordat je ziet dat er iets vreemd aan de hand is en dat je eerste waarneming niet klopt. Van Empel fotografeert over de hele wereld en heeft na twintig jaar ▷

COURTESY FLATLAND GALLERY, AMSTERDAM

World #17, cibachrome, 300 x 100 cm

'In Nederland was men aanvankelijk terughoudend. In de Verenigde Staten hadden ze wel de moed om mijn werk te tonen'

COURTESY FLATLAND GALLERY, AMSTERDAM

Nature # 2, 2013, archival pigment print, 84 x 59,5 cm

een databank met honderdduizenden beelden. 'Ik maak mapjes op datum en plaats en vervolgens op onderwerp, zoals 'paardenbloemen', 'bomen', 'takken', 'druppeltjes', 'insecten' of 'klavertjes'. Ik weet nog dat ik het klavertje dat je op *Nature #1* ziet in de tuin van mijn vader heb gefotografeerd. En de vogelspin op *Theatre #9* in San Diego in 2012.'

Het meest bekend is Van Empel misschien wel om zijn fotobeelden van zwarte kinderen in een paradijselijke omgeving, zoals de foto's in de beroemde World-reeks. Eén daarvan, *World #17* uit 2006, hangt op de Brabantse tentoonstelling. Het is een groot werk met daarop een donker kind (in feite dus een collage uit meerdere kinderen) dat in een groene, tropische omgeving in het water ligt en net boven de waterspiegel uitkijkt, recht in het gezicht van de toeschouwer. De tropische natuur maakte het weelderig, vanwege de grote variatie aan vormen in planten en bladeren. 'Dit werk is in New York geveild voor honderdtwintigduizend dollar,' vertelt Van Empel. 'De World-serie was zeer geliefd, omdat ik zwarte kinderen had geportretteerd als symbool van onschuld. Ik vond het totaal vanzelfsprekend dat je daar een zwart kind voor kon nemen, maar dat was nog niet eerder gedaan. In de Westerse schilderkunst was dat altijd een blank kind.'

Grote levensthema's

Na deze reeks volgden series als Souvenir (stillevens van voorwerpen uit zijn jeugd), Generation (over identiteit en het spanningsveld tussen individualiteit en groepsgeest) en Sunday (2012), waarin hij voor het eerst een aantal volwassenen neerzet. Van Empel werkt graag met grote levensthema's. 'Ik wil geen concrete situatie verbeelden, want een "verhaaltje" vind ik niet interessant. Ik ben op zoek naar tijdloosheid. Door met oerthema's te werken, hoop ik dat de beelden universeel aanspreken. Ik vind het belangrijk dat iedereen er zijn eigen ideeën op kan projecteren.'

De serie Theatre bijvoorbeeld verwijst naar de plek waar een confrontatie of oorlog plaatsvindt. Van Empel: 'Zo zie ik de natuur ook: als een slagveld waarop een strijd woedt om leven en dood. Tegelijk is de natuur ook paradijselijk en mooi. Je kunt haar op twee manieren zien en beide vind je in deze foto's terug. Daarnaast probeer ik een bepaalde abstractie aan te brengen, waardoor bijvoorbeeld het cactussenveld doet denken aan een skyline als die van Manhattan.'

Zijn nieuwste serie heet Nature. De vijf doeken, waarvan *Nature #1* en *Nature #2* in Den Bosch te zien zijn, gaan over vergankelijkheid – een thema dat Van Empel de komende tijd verder wil verkennen. 'Ik heb er poppenhoofdjes voor gebruikt, omdat het met echte hoofden gruwelijk zou worden. Dat is juist niet de bedoeling. Deze poppenhoofdjes zijn vrolijk, maar wel kapot.' Hij wijst naar een spinnenweb boven een eenogige, lichaamloze pop. 'Dit zijn dauwdruppeltjes die ik in de

Kunstenaar door Photoshop

Ruud van Empel (Breda, 1958) studeerde in 1981 als grafisch vormgever af aan de Akademie voor Kunst en Vormgeving St. Joost in Breda. Hij werkte als decorontwerper en art director mee aan diverse film- en televisieproducties, en ontwierp onder meer affiches voor films en culturele programma's. Nog voor hij een computer had, knipte hij al met de hand collages bij elkaar. De komst van Photoshop in de jaren negentig opende nieuwe perspectieven. 'Ik kon ineens veel meer van mijn ideeën realiseren. In de beginperiode werkte ik dag en nacht. Toen galeries mijn werk begonnen te exposeren en ik er ook geld mee ging verdienen, ben ik het kunstenaarschap in gerold.' Zijn werk kreeg in buitenland eerder waardering dan in Nederland. 'Men was hier zeer terughoudend als het ging om Photoshop, wist niet wat men ervan moest denken. In het buitenland, zeker in de Verenigde Staten, zijn ze altijd geïnteresseerd in alles wat nieuw is. Daar hadden ze wel de moed om mijn werk te tonen en zich er een mening over te vormen.'

COURTESY FLATLAND GALLERY, AMSTERDAM

Sunday#9, 2012, archival pigment print, 70 x 50 cm

COURTESY FLATLAND GALLERY, AMSTERDAM

Ruud van Empel – *Reflexion*, 2010, archival pigment print, 105 x 150 cm

wei heb gefotografeerd. Die druppels heb ik uitgeknipt en daar creëer ik vervolgens een heel web mee. In de natuur is dit nauwelijks op deze manier te fotograferen.'

Onbehaaglijk gevoel

Het feit dat de foto's echt lijken, maar je tegelijk aanvoelt dat er iets niet helemaal klopt, maakt dat toeschouwers zich soms wat ongemakkelijk voelen, vertelt Van Empel. 'Uncanny' heet dat gevoel van beklemming en onbehaaglijkheid. Die spanning ontstaat omdat de kunstenaar heeft ingegrepen in de fotografische realiteit en dingen met elkaar combineert die niet bij elkaar horen. 'Ik probeer het niettemin zo realistisch mogelijk te houden,' aldus Van Empel. 'Als je dat niet goed doet, krijg je groteske, vervormde gezichten. Zeker bij volwassenen, omdat hun gezichten meer getekend zijn en daardoor minder goed in elkaar te passen zijn.'
Soms krijgen mensen dat 'uncanny' gevoel ook bij beelden waar hij dat helemaal niet in heeft gelegd. 'Op *Reflexion* bijvoorbeeld zie je een meisje in het bos liggen. Het is een van mijn favoriete werken, omdat ik zelf als kind graag op die manier in het bos lag te dromen. Veel mensen interpreteren het echter als een meisje dat verkracht is in het bos, al is er niets dat daarop wijst. Mensen zijn niet meer naïef, ze zien overal narigheid in. Dat is echt een fenomeen van deze tijd.'

Ruud van Empel. Fotowerken is t/m 8 juni 2014 te zien in Het Noordbrabants Museum in Den Bosch.
www.hetnoordbrabantsmuseum.nl

AVRO CULTUUR ARRANGEMENT

Ruud van Empel. Fotowerken
Met toelichting, koffie/thee en mini-Bossche bol

Datum
Vrijdag 23 mei 2014

Locatie
Het Noordbrabants Museum, Verwersstraat 41 in 's-Hertogenbosch

Programma
11.00-17.00 uur: bezoek tentoonstelling op eigen gelegenheid. Ook kunt u de versnapering op een door u gewenst tijdstip nuttigen in de MuseumBrasserie
14.00-14.30 uur: Toelichting op de tentoonstelling door drs. Maureen Trappeniers, projectleider en conservator

Prijs
€ 14,- p.p. inclusief entree, toelichting en versnapering. Museumkaarthouders betalen € 5,- p.p. U betaalt bij de kassa. Hier ontvangt u het toegangsbewijs en een voucher voor koffie/thee en mini-Bossche bol

Reserveren
Ga naar www.avro.fotowerken.nl en reserveer o.v.v. uw gegevens en lidnummer (zie achterzijde van dit magazine). Reserveren is mogelijk tot uiterlijk één week voor het evenement. Meer informatie: 073-68 77 877. Het aantal plaatsen is beperkt, dus wees er snel bij.

Magazine voor leden van AVRO Cultuur | mei 2014 | nummer 2

Kunst & Cultuur

Het grootste cultuurblad van Nederland

Zomer nummer

Parelmeisje op het water...

Hofvijverconcert in teken opening Mauritshuis

Seurat in het Kröller-Müller

Speelse ontwerpen Marcel Wanders

Aboriginalkunst in Utrecht

Fotocollages Ruud van Empel